

Відзначимо, що польські часописи з видавничої справи не тяжіють до конкретного напрямку, вони об'єднані в цілий комплекс видань, кожне з яких має свої видавничі традиції, свого, уже усталеного, читача та канали розповсюдження, свій імідж, заповнюючи при цьому всі ніші на ринку періодичних видань. Їм властиві глибина подання інформації, аналітичні опрацювання провідних діячів польського книго- та пресовидання, постійний пошук новаторських підходів для зацікавлення нових і вже існуючих читачів.

Цінним для моделі фахового українського журналу є досвід журналу «Wydawca». Це перший і поки що єдиний часопис, який забезпечує своїх читачів фаховими, теоретичними й практичними матеріалами з видавничої справи та дотичних до неї дисциплін, історії книгодрукування, видавці якого проводять постійні тематичні конкурси серед своїх прихильників. Український аналог польських фахових журналів з видавничої справи зацікавив би читачів впровадженням розлогіх історичних розвідок про книгу й періодичні видання («Rocznik Historii Prasy Polskiej»), творчим підходом до структури журналу («Press»), скрупульозно виконаними маркетинговими дослідженнями («Notes Wydawniczy», «Press» та його безкоштовний додаток «Dzienniki») і деталізованим науково-довідковим апаратом («Zeszyty Prasoznawcze»).

1. Jarowiecki J. Książka i prasa w systemie komunikacji społecznej: przeszosc, dzien dzisiejszy, perspektywy // Rocznik historii prasy polskiej. 2004. T. VII. Zeszyt 1. S. 195 – 200. 2. Jarowiecki J. Studia Kieleckie: Seria Bibliologiczno-Prasoznawcza (2000 – 2003). Szkic do portretu czasopism prasoznawczych // Rocznik Historii Prasy Polskiej. 2004. T. VII. Zeszyt 2. S. 271 – 274. 3. Pokrzycka L. Lubelskie srodowisko dziennikarskie – stan obecny i perspektywy // Zeszyty prasoznawcze. 2003. № 3 – 4. S. 176 – 184. 4. Wierny S. To samo, a inne. Wstep do porownawczej analizy zawartosci Gazety Wyborczej // Zeszyty prasoznawcze. 2003. № 3 – 4. S. 52 – 70. 5. Wladyslaw M. Krakowskie czasopismienictwo naukowe 1945 – 2000 – rozwij i stan wspolczesny // Rocznik historii prasy polskiej. 2004. T. VII. Zeszyt 1. S. 114 – 144. 6. www.agera.pl/owyborczej/.

УДК 655.535.5

Ю. В. Стадницька

ПУБЛІКАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ НА СТОРІНКАХ ДИТЯЧИХ ЧАСОПИСІВ

30-х РОКІВ ХХ ст.

(на прикладі часопису «Дзвіночок»)

Визначні психологи дослідили, що дитинство – період посиленого онтогенезу особистості. В дитячі роки відбуваються формування свідомості, активний розвиток мислення, оволодіння знаковими засобами шляхом пізнання. Запам'ятовування безлічі фактів у дитинстві веде до створення бази

знань, якими людина користується в подальшому становленні. Знаючи ці основи психічного розвитку особистості, ідеологи різних епох намагалися здійснити свій специфічний вплив на формування нації, використовуючи літературу як один з найпотужніших каналів комунікації.

Дослідженням дитячої літератури сьогодні займаються Е. Огар, О. Папуша. Окремі часописи для дітей в історичному розрізі опрацьовують Л. Кусий, В. Передерій. Нашим завданням є комплексна оцінка розвитку пізнавальної дитячої літератури, її жанрів та особливостей функціонування в періодичних дитячих виданнях. Дослідження масиву дитячої пізнавальної періодики сприятиме виявленню закономірностей і особливостей розвитку загальноукраїнського журналістського і видавничого процесу.

На всіх етапах еволюції просвітництва злободенним питанням було подання наукових фактів дітям, адже виховання національного інтелектуального потенціалу є важливим елементом прогресу країни. Поступово формується специфічний за своїми типологічними характеристиками та видовими особливостями клас – *пізнавальна дитяча література*, яка формує світогляд дитини, впливає на її інтелект, крок за кроком виховує її в розумних наукових поняттях, якнайвсебічніше розвиває мислення.

На початку 30-х рр. ХХ ст. видавці Західної України вважали дитячу періодику потужним і оперативним каналом подання інформації дітям, про що свідчить велика кількість часописів для дітей: «Вовченята», «Веселка», «Колосок», «Діточа нивка», «Дзвіночок», «Малі друзі» та ін. Дитячі часописи не мали чіткого цільового призначення, конкретної тематики. Загалом вони були літературно-художніми з елементами науково-пізнавального характеру.

Одним з показових прикладів успішного функціонування дитячого часопису досліджуваного періоду став місячник «Дзвіночок», засновником і видавцем якого був Іван Тиктор, а редактором – талановитий письменник Юрій Шкрумеляк. До появи «Дзвіночка» в хроніках «Дзвонів» зазначено: «... появився на днях вельми чепурним, приступним і сонячним вигляді. Призначений він передовсім для сільської дітвори, яка досі майже не мала спеціально для себе приміненої літератури» [1]. І рецензенти не помилилися, часопис став справжнім другом і порадиником дітей, про що свідчать опубліковані зворушливі листи читачів.

Публікації часопису можна поділити на дві групи: літературно-художні і пізнавальні. За функціональним призначенням пізнавальні можна класифікувати на кілька груп: науково-художні, просвітницькі, довідкові, ужитково-розвивальні [4].

Науково-художні пізнавальні публікації найчастіше використовують видавці часопису, оскільки ця група є ідеальною формою поширення наукових знань серед молодшої читацької аудиторії. Використання художньо-образних засобів у пізнавальних текстах (уведення персонажів, динамічний і цікавий

сюжет, яскрава форма викладу) ефективніше впливає на малого читача, мислення якого ще має конкретно-образний характер, а сприйняття світу відбувається через емоції. Як правило, за основу в науково-художньому тексті взято один науковий факт, і вже навколо нього автор буде цікавий сюжет, який захоплює дитину, тому читач зосереджений на перебігу подій, вчинках персонажів, а усвідомлення наукової інформації відбувається в процесі сприйняття вигаданих подій. Науково-художні публікації «Дзвіночка» складають найбільший відсоток і представлені різними жанрами:

1. Оповідання – жанр, який найчастіше використовують автори публікацій. Короткі за обсягом з двома – трьома персонажами, найчастіше вони побудовані у формі бесіди, діалогу, розповіді, тому дитина отримує відповіді на свої запитання з вуст батьків, учителів. Оповідання присвячені найрізноманітнішим галузям знань:

Природознавству – твори про зміни в природі, наприклад, оповідання «Вітер і Максимцьо» (Дзвіночок. – Ч.1. – С. 7),⁸ ілюструє страх хлопчика перед сильним вітром. Батько заспокоює дитину, розповівши про використання вітру для свого добробуту, порівнявши «злі» буревії далекої Америки й українські вітри. Результатом розповіді стало адекватне сприйняття природного явища. Такого типу твори виконують позитивний психологічний вплив, позбавляють дитину негативних переживань, тривоги, страхів. Окрім того, діти-персонажі оповідань відверто спілкуються з дорослими, спостерігають за дійсністю, намагаються аналізувати побачене й почуте, висловлювати свою думку. Кожна дитина-читач ставить себе на місце персонажів, перебирає їх досвід, поведінку.

Зоології – найчастіше присвячені свійським тваринам (наприклад, цикл оповідань типу «Василько має Ласю» (Ч. 1. – С. 8), «Василько має коня вороного» (Ч. 2. – С. 8), «Маруся має курятка» (Ч. 6. – С. 8) або видам тварин, що живуть на території України («Заєць у саду» (Ч. 3. – С. 8). Виховуючи майбутніх господарів, автори дбали про їхню освіченість. Дітям цікаво розповідали, як живуть тварини і чим харчуються, давали повну характеристику їх виду, будови тіла тощо. Розповідь про тварину коротка, чітка і вичерпна: «*Отже корова є звіря паристокопитне, бо має паристе число пальців на ногах (чотири) і є пережувачем, бо раз з'їдений корм потім пережовує ще раз*» (Ч. 1. – С. 8). Закріпленню отриманої інформації допомагала ілюстрація і вірш-«супровід» про тварину («Наші корови», «Наші коні» та ін.). Лише одного разу видавці припустилися помилки, опублікувавши оповідання, яке, на нашу думку, може травмувати психіку малої дитини – «Степанів кожух ходить по

---

⁸ Тут і далі посилання на публікації часопису „Дзвіночок”(1931 – 1939).

подвірю (Ч. 12. – С. 5)», де автор «з гумором» розповідає про овечок: коли і як їх забити, як пошити кожуха з їхньої шкіри та приготувати м'ясо.

Одним з правил часопису було використання *підрядкових приміток*. Якщо публікація не виконувала чіткої пізнавальної функції, то кілька влучних фактів містилися в примітках, надаючи дитині пояснення чи довідку.

Біології – ці тексти присвячені дітям, які не отримують в школі потрібних знань. Цікаво читати про веселі пригоди дітей-однолітків, отримуючи відповіді на безліч запитань. Наприклад, у «Що в зимі зелене» (Ч. 3. – С. 2) розповідається про будову ялинки й різновиди лісових дерев. Наукові факти так хитро й органічно поєднані з сюжетом, що дитина не помічає засвоєння уроку, вона не чинить опору, як це часто відбувається за умов дидактичного і сухого повчання.

Історії – це найбільші за обсягом публікації, що трапляються майже в кожному числі. Історичні факти оточено художніми образами, вигаданими подіями. Твори висвітлювали славне минуле Київської Русі – «Суд князенка Романа» (Ч. 28. – С. 8), «Княжий олень з золотим обручем» (Ч. 49. – С. 12), «Про славного лицаря Михайлика» (Ч. 61. – С. 8 – 9); історію козаччини – «Про славного отамана Самійла Кішку» (Ч. 67. – С. 8 – 9); історію давніх цивілізацій – «В недолі всі рівні» (Ч. 75. – С. 4) – про О. Македонського.

Географії – оповідання присвячені далеким країнам. Захопливі розповіді дорослих розгортали палітру дивовижних відомостей, наприклад, у «Царство діда Мороза і баби Ночі» Я. Ісаєвої (Ч. 62. – С. 14 – 15), де змальовано чарівний світ Півночі: клімат, флору і фауну, особливості адаптації людей до змін у природі.

Науково-технічному прогресу – у художній формі розповідається про останні досягнення людства: «Никола знайомиться з самоходом» (Ч. 56. – С. 2 – 4), «Трамвай» В. Жуковецької (Ч. 77. – С. 14). Мрії про політ стали для дітей реальністю завдяки публікаціям про літаки: «Як літаки літають» (Ч. 48. – С. 6).

Математиці, фізиці та хімії – висвітлено елементарні початки математики і рахування в оповіданні «Галино, почисли-но!» (Ч. 51. – С. 14). У легкій невимушеній оповіді про цікаві пригоди веселих персонажів дітям подано початки природничих дисциплін: «Про бурмістра, що почав важити повітря» (Ч. 37. – С. 12). Про хімічні речовини і їх властивості йдеться, наприклад, в оповіданні «Нафта втікає з лямпи» М. Горакової (Ч. 20. – С. 13): « – Скільки то в світі дивних річок! ... – Так, синку! І найбільша втіха для чоловіка, коли може при допомозі науки дізнатися ті дива».

Слід зазначити, що позиція авторів і поставлена проблема ніколи не набували двозначності, непевності чи абстрактних теоретизувань. Цікавий сюжет, що оточує наукові дані, привертає увагу дитини до реальної проблеми, активізує намагання зробити самостійні висновки.

2. Нарис – оповідний художньо-публіцистичний твір, в якому показано дійсні факти, події, люди, обрамлені у вимисел, образність [2]. Науково-популярні нариси засвідчили широкі можливості доступу різних наук у літературу, формування світогляду і смаків дітей. У «Дзвіночку» – нариси різної тематики:

Історичний – присвячений висвітленню подій, пов'язаних з життям відомих постатей: князів Київської Русі, суспільно-політичних діячів. Наприклад, «Як дівчина стала княгинею» (Ч. 3. – С. 11) – легенда про кохання князя до сільської дівчини закінчилась княжінням Ольги, її зверненням до християнства, досягненнями в керуванні державою, канонізацією. Наступні кілька нарисів схожі між собою поєднанням вигадки та історичної правди.

Біографічний – відомості з життя діячів української політики, літератури, мистецтва тощо. Кожне березневе число присвячене Т. Г. Шевченку – змальовано творче зростання особистості, висвітлено мрії і прагнення поета. Біографія Дмитра Вітовського подана дітям у трьох нарисах «Дмитруньо» (Ч. 68. – С. 10) – дитячі роки, пригоди і події, що вплинули на становлення особистості, «Дмитрик» (Ч. 69 – 70) – юність головного героя і формування принципів майбутнього полковника, «Дмитро» (Ч. 71) – заключна частина, де герой досягає свого статусу. Становлення особистості в нарисах відбувається у вигаданих автором ситуаціях, проте на тлі правдивих історичних і біографічних фактів.

3. Казка – у часописі публікувалися літературні казки, створені за допомогою оригінальних образів, фантастичних та алегоричних сюжетів, в яких дійсність поєднана з вигадкою. Казки виконували виховну, пізнавальну та естетичну функції, були покликані допомагати вивченню дитиною різноманітних предметів і явищ. Опубліковані казки, які можна назвати пізнавальними, за тематикою поділялися на:

Історичні – маючи чарівний сюжет, вони були серйозного, просвітницького змісту, допомагаючи дитині опанувати віхи історичного минулого, наприклад, «Про славного козака Байду» Василя Хмари (Ч. 62. – С. 15).

Чарівні – насамперед це казки про тварин, що давали найпростішу характеристику зоологічного характеру. Проте від художньої казки пізнавальна відрізняється специфічним просвітницько-науковим супроводом, який дитина наймолодшого віку вже може осягнути. Наприклад, «Пташиний нарід» О. Горлиці (Ч. 39. – С. 14) – казковий сюжет супроводжують загальні відомості зоологічного характеру про види птахів і їхню відмінність між собою, особливість виконуваних ними функцій. Часом на сторінках часопису оживали предмети («Дивна розмова в кузні» Ю. Ігорківа (Шкрумеляка) (Ч. 29. – С. 13) – розмовляло між собою ковальське приладдя про свою роботу. Назву кожного предмета (виділену курсивом) супроводжує дотепний, влучний опис.

Необхідно зазначити, що вперше в українській періодиці зароджується **комікс**. З 1932 р. регулярно друкуються невеличкі (з 4 – 8 картинок) дотепні історії. Веселі зображення, динамічна композиція створюють ілюзію руху, жвавого перебігу подій. Такі «комікси» виконували пізнавальну і розважальну функції, служили додатком до науково-художніх чи просвітницьких публікацій, наприклад, стаття «Найбільший в світі звір» (Ч. 11. – С. 8) доповнена смішною «історією в картинках» про кита.

Просвітницькі пізнавальні публікації відрізняються від науково-художніх способом висвітлення наукових відомостей. Тут явища пояснюються через обґрунтовані доведення, ілюструються відомими реальними фактами, прикладами, що порівнюються з невідомим. Публікації характеризуються жвавим викладом і яскравою мовою, дають дитині конкретні знання з певної галузі, спонукають до подальших роздумів і пошуків додаткових джерел з проблем, що зацікавили дитину. У «Дзвіночку» присутні кілька жанрів просвітницької літератури, притаманних публіцистиці:

1. Стаття – найпоширеніший публіцистичний жанр, в якому важливі висновки з певної проблеми зроблено доступно, логічно, аргументовано й популярно. У статтях знайшли відображення усі актуальні проблеми і суспільні досягнення з різних галузей знань, як-от:

Зоологія і біологія – невеликі за обсягом статті, схожі на енциклопедичні довідки, ілюструють дитині тваринний і рослинний світ. Зазвичай матеріали доповнено фотографіями, оскільки подаються відомості про флору і фауну, яку в Україні не побачиш: жираф, лам, левів, страусів, слонів.

Географія та краєзнавство – дітей знайомлять з далекими країнами: Китай, Японія (Ч. 71. – С. 15 – 16) – даючи комплексні факти, доповнюючи цікавими дрібницями культурного та історичного характеру. У 1939 р. започатковано «Куток цікавих вісток», де автор, звертаючись до дітей із запитаннями, пропонує здійснити експерименти, а потім науково аргументував кулясту форму землі, розповідав, що земна куля умовно поділена «рівниками», здійснював екскурс у минуле, коли вважалося, що земля плоска. Трапляються поодинокі статті краєзнавчого характеру – «Про Ключ гору» (Ч. 33 – 34. – С. 21), які дають комплексну інформацію про пам'ятні місця західноукраїнських земель. У рубриці «Наше село» публікуються листи читачів про їхні міста і села, і ці матеріали додатково знайомлять з рідним краєм.

Науково-технічні досягнення – з 1936 р. у часописі починають регулярно друкувати статті про новітні технічні досягнення людства. Автор знайомить дітей з властивостями пари – «Як використовуємо силу пари» (Ч. 55. – С.6 – 7), подаючи схему побудови парової машини й описуючи її дію, використовує фізичні терміни. Складається враження, що «Дзвіночок», у перші роки свого існу-

вання розрахований на наймолодших дітей, поступово «дорослішає», публікуючи матеріали, для опанування яких уже потрібно мати базові знання з дисциплін природничого комплексу і вміти абстрактно мислити. Поступово кількість статей науково-технічної тематики зростає: «Всі будемо літати» (Ч. 60. – С. 15), «Літак» (Ч. 66. – С. 15), «Парова машина» (Ч. 55. – С. 4 – 5), «Як люди вдумали корабель» (Ч. 54. – С.6 – 7), «Телевізія» (Ч. 68. – С. 16). Це свідчить про швидку реакцію на науково-технічні винаходи і комунікативну оперативність часопису. Часом дітям пропонували здійснити простий експеримент, а вже потім науково обґрунтовували пояснення деяких фізичних явищ, наприклад, «Повітря має силу» (Ч. 19. – С. 13). Таке залучення до практичних дій дає швидше та якісніше закріплення понять, розуміння явищ, закономірностей (сили тяжіння, ваги предмета, фактор щільності повітря тощо).

2. Замітка – стисла розповідь про виявлений у потоці життєвих подій цікавий факт чи явище [3]. Дитина того часу могла дізнатися з «Дзвіночка» про поточні події, що привертають увагу громадськості, наприклад, «Слава не поляже...» (Ч. 71. – С. 7) – про археологічну знахідку останків Ярослава Осмомисла, яку супроводжують історичні відомості з життя та діяльності князя. В останніх числах (1937 – 1939 рр.) було запроваджено рубрику «Чи ви знаєте, що...» (до цього матеріали не сортували в рубрики), де публікувалися замітки про поточні події, подавалися довідки з галузей різних наук, аби розширити світогляд дітей. Часом друкувалися короткі відомості до ювілеїв відомих осіб: «Софія Русова, приятелька дітям» (Ч. 53. – С. 11), «Ювілей князя церкви» (Ч. 52. – С. 7, «100-ліття уродин поета Юрія Федьковича» (Ч. 37. – С. 1). Замітки інформували про факти загальновідомі (але ще незнані дітьми), нагадуючи енциклопедичні чи довідкові публікації:

Зоолого-біологічної тематики – короткі довідки про будову, функціонування, умови існування тварин і рослин: «Струсь» (Ч. 80. – С. 16), «Дива живої природи» (Ч.37.–С.11) тощо. Усі замітки ілюстровано фотографіями або малюнками.

Культурно-історичної тематики – інформація у вигляді коротких довідок про культуру, історію, побут, традиції українців, наприклад, «Так виглядав український січовий стрілець» (Ч. 17. – С. 16) – з використанням ілюстрації і інструкцій з виготовлення паперового стрільця.

Географічно-краєзнавчої тематики – чіткі й короткі відомості без використання образних засобів, наприклад: «З опису рідного краю» (Ч. 12. – С. 4) – зазначено розміри території України, чисельність і національності населення; «Святий Вечір в Індіан» (Ч. 3. – С. 9) – окрім звичаїв, побуту, одягу і традицій індіанців, описано країну, де вони живуть, перераховано кілька племен їхнього етносу.

3. Огляд – «Що мудра Сова бачила і чула» – новини з краю, «Що пише крилатий новинкар» (Сокіл-Бистрозор) – повідомляли дітей про останні події, подавали низку цікавих фактів. Часом крилатий новинкар приносив новинку, наприклад, що бачив літака. Заінтриговані діти зверталися до редакції, і народжувався цикл статей, нарисів про сучасні механізми. Так відбувалася зворотна комунікація, і дитина отримувала відповіді на власні запитання.

4. Дорожні записки – невтомний талант письменників-популяризаторів здатен вигадати нові геніальні форми подання інформації дітям. Географія і зоологія, краєзнавство розкривали свої таємниці дітям у «Крилатих подорожах» (Ч. 6. – С. 2). Публікації доповнювалися мапами. Часом діти писали до редакції листи з описом своїх подорожей, наприклад, «Шкільна прогулянка» Леся Дячука (Ч. 32. – С. 3), що було додатковим краєзнавчим матеріалом.

Ужитково-розвивальні пізнавальні публікації мали на меті виробити в дітей за допомогою спеціальних мотиваційних блоків у своїй структурі різноманітні вміння та навички, сформувані культуру проведення дозвілля, спонукали до різних форм творчої активності [5]. Масив публікацій ужитково-розвивального характеру «Дзвіночка» можна поділити на групи, відповідно до виконуваних функцій, розвиваючи: **математичні здібності** – математичні загадки й віршики, «лічилочки», «рахунки»; **мануально-практичні навички** – «витинанки», розмальовки, «поради з малювання», практичні поради на зразок «зроби сам»; **увагу, сенсорні здібності** – розвивальні завдання, наприклад, «знайти вихід з лабіринту» або «окреслити фігуру за точками»; **інтелектуальні здібності, логічне мислення, кмітливість** – шаради, «ребусики», «ломиголівки», «думайки», цикл уроків «Вчимося по-англійськи», «Вчимося по-німецьки»; **навички читання та письма українською мовою** – веселі абетки, «хрестиківки», ігри зі словами і літерами.

Довідкові пізнавальні публікації представлено у «Дзвіночку» календарями, хроніками подій, наприклад, «Дрібні пригадки на березень» (Ч. 41. – С. 6), які друкувалися щомісяця.

Отже, дитячі просвітницькі жанри сильно відрізняються від «дорослих», що зумовлено специфікою дитячого мислення, віковою диференціацією. Малюки обожають пригоди, несподіванки, надзвичайні події, і вони швидше засвоюють, скажімо, географічні факти, якщо їх подати у формі оповідання чи нарису, через описи чи розповіді про подорожі навколо світу: «Зоологія, ботаніка і мінералогія, метеорологія і фізика, історія і соціологія дадуться нав'язати до тих оповідань о подорожах і відкриттях географічних» [6]. Часопис «Дзвіночок», майстерно укладений

талановитими видавцями, став яскравим прикладом для ілюстрування процесу розвитку пізнавальної дитячої літератури в Україні.

1. Дзвони. 1931. Ч. 8. 2. Лесин В. М., Пулинець О. С. Словник літературознавчих термінів. К., 1971. 3. Там же. 4. Огар Е. Дитяча книга: проблеми видавничої підготовки. Л., 2002. 5. Огар Е. Дитяча книга: проблеми видавничої підготовки. Л., 2002. 6. Франко І. Кілька слів о тім, як упорядкувати і провадити наші людські видавництва// Педагогічні статті і висловлювання. К., 1960.

УДК 81-2+321.02

В. М. Стехіна

МОЛОДІЖНИЙ ТЕЗАУРУС ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Політична мова, з одного боку, це функціонально обумовлена спеціальна мова, а з другого, – жаргон певної групи з властивою для неї ідеологією. Жаргон – це мовна підсистема, пов'язана з використанням слів – сигналів, інформантів про належність людини до тієї чи іншої соціальної, вікової або професійної групи. Політичний дискурс є одним з найбільш евалюативно насичених різновидів масово-інформаційного дискурсу, що створюється сучасними ЗМК [2]. Евалюація – зіставлення, пов'язане з семантичним переносом або вторинною номінацією.

Корпоративна функція, характерна для будь-якої підмови та жаргону, як відомо, реалізується завдяки тому, що вона не зрозуміла для невластивих, бо передбачена для «внутрішнього користування», для об'єднання «своїх» і вилучення «інших». Однак, оскільки мова політики функціонує і в масовій аудиторії, відбувається деспеціалізація політичних термінів (*ваучер, консенсус, імпічмент*). Таємничість політичного дискурсу – не семантична, а прагматична.

У нашому дослідженні наводяться результати експерименту (табл. 1 – 3) за методом вільних асоціацій з молодіжного тезаурусу політичного дискурсу (базові актуальні політичні поняття – *політика, влада, вибори* [1]). Експеримент проводився з групою студентської молоді (100 осіб) у вересні 2004 р. – напередодні «помаранчевої революції» та в березні 2005 р., коли очікувалися перші результати, пов'язані зі зміною влади в Україні. Інформанти – майбутні редактори видавничо-поліграфічного факультету НТУУ «КПІ».